

Opgave 1 De functies van politieke partijen

Inleiding

Deze opgave is gemaakt naar aanleiding van het adviesrapport *Democratie vereist partijdigheid. Politieke partijen en formaties in beweging* (28 april 2009) van de Raad voor het openbaar bestuur (Rob). De Raad adviseert de regering en het parlement over de inrichting en het functioneren van de overheid. In het genoemde rapport doet de Raad verslag van zijn onderzoek naar het functioneren van politieke partijen in Nederland.

Tekst 1 uit het bronnenboekje bevat enkele passages uit bovengenoemd rapport.

Maak gebruik van tekst 1.

In tekst 1 worden functies besproken die politieke partijen van oudsher vervullen. De communicatiefunctie wordt genoemd als een functie die ook door andere actoren wordt vervuld. (regels 15-20)

- 4p 1 Welke **vier andere** functies van politieke partijen worden besproken in tekst 1? Koppel de naam van de functie aan het juiste citaat.

Maak gebruik van de regels 15 tot en met 46 van tekst 1.

- 2p 2 Leg uit – aan de hand van een citaat uit de regels 15-46 – dat het functieverlies van politieke partijen een voorbeeld is van de veranderende politieke cultuur in Nederland.

Betrek in je antwoord een definitie van politieke cultuur.

Opgave 1 De functies van politieke partijen

tekst 1

Hoewel Thorbecke ooit 'woeling van
partijchap' met weezin beschouwde,
zijn politieke partijen sedertdien uit-
gegroeid tot een onmisbaar onderdeel
5 van ons stelsel van representatieve
democratie. Politieke partijen die
functioneren in een representatieve
democratie worden geacht belangrijke
functies (kernfuncties) in samenhang te
10 vervullen, bijvoorbeeld de afweging van
verschillende meningen en belangen in
een coherente visie op de publieke
zaak. Dit is een van de meest wezen-
lijke functies van een politieke partij.

15 De laatste decennia worden de traditio-
nele politieke partijen geconfronteerd
met functieverlies: sommige functies –
zoals de communicatiefunctie – worden
in toenemende mate ook door andere
20 actoren vervuld, en de vervulling van
andere functies levert politieke partijen
problemen op. Zo hebben veel politieke
partijen vooral op lokaal niveau steeds
meer moeite met het vinden van ge-
25 schikte kandidaten voor (lokale) lijsten.
Het vertrouwen van burgers in politieke
partijen is – hoewel vrij constant –
stelselmatig lager dan het vertrouwen in
bijvoorbeeld de Tweede Kamer, de
30 regering, de televisie en de geschreven
pers.

Het ledental van politieke partijen is
tussen 1993 en 2003 met ruim 17 pro-
cent gedaald. Anno 2009 is nog slechts
35 2,5 procent van de kiesgerechtigden lid
van een politieke partij en naar
schatting is circa vijftien procent daar-
van binnen de politieke partij in eniger-
lei vorm actief, zodat de verkiezings-
40 programma's en de kandidatenlijsten
voor de volksvertegenwoordigingen, op
basis waarvan de politieke democratie

en het openbaar bestuur geacht worden
te functioneren, door circa 50.000
45 personen uit de totale bevolking worden
bepaald.

Waar vroeger politieke partijen de
georganiseerde – verzuilde – samen-
leving representeerden staan zij nu
50 voor de opgave een gefragmenteerde
samenleving van gefragmenteerde
burgers te representeren en dat is
lastig.

Partijen zijn hun 'alleenrecht' op de
55 representatie van het volk kwijtgeraakt.
Het gaat om het aan de orde stellen en
benoemen van vraagstukken die in de
samenleving leven: het oppakken van
de problemen en preferenties van
60 groepen in de bevolking, de politieke
partij als 'oog en oor' van de samen-
leving.

Het is de vraag in hoeverre politieke
partijen bepaalde bevolkingsgroepen in
65 de politiek vertegenwoordigen en in
hoeverre zij niet veeleer het verlengstuk
zijn van de partijleiding en (al of niet
benoemde) ambtsdragers die draagvlak
mobiliseren voor hun opvattingen en
70 kandidaten.

Hoe dan ook is het voortbestaan van de
representatieve democratie niet denk-
baar zonder politieke partijen waarin
geregistreerde leden en donateurs
75 reële invloed uit kunnen oefenen op het
programma, kandidatenlijsten en de
keuze van de partijleider.

De Raad benadrukt dat de voor onze
representatieve democratie gewenste
80 en noodzakelijke 'georganiseerde
inspraak en tegenspraak' niet alleen
gerealiseerd kan worden door politieke

partijen met een traditioneel
verenigingskarakter, maar óók door
85 andersoortige politieke formaties die
geen of weinig leden hebben, maar wel
geregistreerde donateurs.

Die donateurs moeten dan wél reële
invloed uit kunnen oefenen op het
90 programma, kandidatenlijsten en de
keuze van de partijleider.

*bron: de Raad voor het openbaar bestuur (Rob), (2009). Democratie vereist
partijdigheid. Politieke partijen en formaties in beweging.*

Opgave 2 Klimaatconferentie in Kopenhagen

Inleiding

Van 7 tot 18 december 2009 werd een internationale klimaatconferentie (klimaattop) gehouden in Kopenhagen. Op deze conferentie van de Verenigde Naties (VN) werd gesproken over een klimaatakkoord dat als opvolger moest dienen van het zogeheten Kyoto-verdrag, dat in 2012 eindigt. De bedoeling is dat er een nieuw verdrag moet komen met afspraken over de reductie van broeikasgassen en over de financiering van het klimaatbeleid in ontwikkelingslanden.

In de teksten 2 en 3 wordt vooruitgekeken op de conferentie in Kopenhagen die toen nog moest plaatsvinden. Tekst 2 is het hoofdredactioneel commentaar van *NRC Handelsblad* en tekst 3 bevat een verslag van een interview met Yvo de Boer, hoofd van het klimaatbureau van de VN.

De klimaattop heeft geen formeel akkoord opgeleverd over maatregelen om de opwarming van de aarde tegen te gaan.

Maak gebruik van tekst 2.

- 3p **3**
- a** Leg uit dat het bereiken van een internationaal akkoord over klimaatbeheersing wordt bemoeilijkt door het dilemma van collectieve actie.
 - b** Geef uit tekst 2 een citaat dat de kern van het dilemma van collectieve actie weergeeft.

Lees de regels 31 tot en met 49 van tekst 2.

In Nederland kwam het kabinet-Balkenende IV met zeer vergaande voorstellen: onder andere in 2020 moet de uitstoot van broeikasgassen met 30 procent teruggedrongen zijn en het aandeel duurzame energie moet vergroot zijn naar 20 procent.

Het politieke proces verloopt in Nederland anders dan in de Verenigde Staten.

- 4p **4**
- In welk land zal een wetsvoorstel of plannen van de regering/president (bijvoorbeeld met betrekking tot klimaatverandering) makkelijker door het parlement worden tegengehouden?
- Leg je antwoord uit aan de hand van de relatie regering/president-parlement in beide landen.

De Europese Unie is erin geslaagd om met een ambitieus plan tot klimaatbeheersing te komen. Op enkele beleidsterreinen, waaronder milieu en economie, is de EU slagvaardiger dan op andere beleidsterreinen. Dit komt mede door de wijze van besluitvorming binnen de organen van de EU. Binnen de Europese samenwerking zijn er twee vormen van besluitvorming.

- 3p **5**
- a** Noem deze twee vormen van besluitvorming.
 - b** Leg uit waarom de EU op een beleidsterrein als milieu slagvaardiger kan optreden dan op andere beleidsterreinen, zoals buitenlands beleid en vrede en veiligheid.
- Ga in je antwoord uit van het verschil tussen deze twee vormen van besluitvorming binnen de EU.

Maak gebruik van tekst 3.

De politieke besluitvorming over het klimaatbeleid van de Europese Unie kan geanalyseerd worden met behulp van begrippen uit het systeemmodel van het politieke proces zoals de omgevingsfactoren.

- 2p **6** Noem twee omgevingsfactoren van het Europees politieke systeem die in tekst 3 te herkennen zijn. Geef per omgevingsfactor een citaat uit tekst 3 dat naar deze factor verwijst.

De voorbereidingen voor de conferentie in Kopenhagen en de onderhandelingen over een klimaatverdrag laten een postklassiek beeld zien van de internationale orde en internationale politiek. Niet-gouvernementele organisaties (ngo's) en intergouvernementele organisaties spelen in deze visie een grote rol.

- 2p **7** Noem een niet-gouvernementele organisatie (ngo) en een intergouvernementele organisatie die de huidige postklassieke internationale orde typeren.

- 3p **8**
- a** Wat houdt het postklassieke beeld van de internationale orde in?
 - b** Leg uit welke rol deze organisaties spelen binnen de huidige postklassieke internationale orde.
Ga in je uitleg uit van de rol van een niet-gouvernementele organisatie **of** van de rol van een intergouvernementele organisatie.

Opgave 2 Klimaatconferentie in Kopenhagen

tekst 2

Klimaattop en daarna

Drie weken voor het begin van de klimaatconferentie in Kopenhagen hebben de belangrijkste deelnemers het verwachtingspatroon drastisch getemperd. Er zal in de Deense hoofdstad geen gebrek zijn aan goede bedoelingen om de koolstofdioxide-uitstoot komende decennia terug te dringen. Maar die intenties zullen daar niet uit en te na in een alomvattende verdragstekst worden vastgelegd.

Dit ontnuchterende nieuws kwam afgelopen weekeinde uit Singapore, waar de regeringsleiders van de Asia-Pacific Economic Cooperation bijeen waren. President Obama van de Verenigde Staten heeft er, na beraad met onder anderen zijn ambtgenoten Hu uit China en Medvedev uit Rusland, geconcludeerd dat een bindend akkoord onhaalbaar is. Dat is geen verrassing. Daarop vooruitlopend sprak het hoofd van het klimaatbureau van de Verenigde Naties, de Nederlander De Boer, zaterdag in deze krant dan ook de hoop uit dat een algemeen akkoord in Kopenhagen binnen een half jaar kan worden omgezet in een juridisch doortimmerd verdrag.

Deze stap terug van Obama is pijnlijk. Ook voor hemzelf. Anders dan zijn voorganger Bush, die geen heil zag in mondiale klimaatbeheersing, mede omdat hij sceptisch was over de urgentie van de 'global warming', heeft Obama zich wel verbonden aan de noodzaak tot actie. Maar ook hij heeft nu moeten inzien dat het verschil tussen zeggen en doen groter is dan verondersteld.

Dat inzicht is hem niet alleen opgedrongen door de Senaat, die geen haast maakt om een eerder door het Huis van Afgevaardigden nipt aangevaarde reductiewet in behandeling te nemen. Het Amerikaanse leiderschap is ook niet sterk genoeg om andere naties over de streep te trekken.

En dat moet wel. Zonder medewerking van opkomende grootmachten als China, India en Brazilië kan er geen sprake zijn van een mondiaal beleid. De Nederlandse uitdrukking 'verbeter de wereld, begin bij jezelf' heeft in de wereld geen reële betekenis. Dat wil niet zeggen dat deze nieuwe industriemachten moeten worden afgeschreven. Vooral China en India maken zich er al niet meer vanaf met

het argument dat ze pas aan reductie gaan doen als hun welvaart het Amerikaanse of Europese peil heeft bereikt. Ze willen echter wel gelijk oversteken.

65 Dat geldt nog meer voor de echte ontwikkelingslanden. Deze werkelijkheid moet onder ogen worden gezien. Het is niet anders. Dat hoeft geen ramp te zijn. Op een ak-

70 koord dat op papier bindend lijkt, maar het in de praktijk niet is, zit sowieso niemand te wachten. Het lot dat het Kyoto-protocol uit 1997 trof, verdient geen vervolg. Maar dat betekent niet

75 dat er in Kopenhagen maar helemaal geen nieuwe initiatieven hoeven te worden ontplooid.

bron: NRC Handelsblad, 16 november 2009 (hoofdredactioneel commentaar)

tekst 3

'Kopenhagen is geen alles-of-niets-situatie'

Onderstaande tekst is een interview met Yvo de Boer, hoofd van het klimaatbureau van de VN en in die functie coördinator van het onder-

5 handelingsproces tijdens de klimaattop in Kopenhagen. Het interview vond voorafgaand aan de klimaattop in Kopenhagen plaats en ging over zijn verwachtingen voor de klimaat-

10 conferentie.

De doelstellingen voor de grote klimaatconferentie van volgende maand in Kopenhagen zijn naar beneden bij-

15 gesteld. Ook volgens Yvo de Boer, de Nederlander die als hoofd van het klimaatbureau van de Verenigde Naties het onderhandelingsproces coördineert, is er niet meer genoeg tijd om tot een afgerond, juridisch bindend verdrag te

20 komen. Er is nog veel te veel tekst, zegt De Boer, die even in Den Haag is, onder andere om Tweede Kamerleden bij te praten.

“Die tekst kan onmogelijk in zo’n korte

25 tijd omgetoverd worden in een verdrag. Maar het is in Kopenhagen geen alles-of-niets-situatie. Ik denk nog steeds dat er een sterk akkoord komt. Ik denk nog steeds dat we doelstellingen krijgen van

30 industrielanden, helderheid van de grote ontwikkelingslanden en duidelijke

afspraken over de financiering. En ik denk dat we afspraken krijgen waardoor het nieuwe raamwerk onmiddellijk

35 operationeel wordt. Het vertalen daarvan in een juridisch kader zal iets meer tijd vergen – een maand of zes.”

Zullen de Verenigde Staten ooit bereid zijn een akkoord te ondertekenen dat

40 *lijkt op het Kyoto-protocol?*

“Waarom niet? Ze hebben ook het klimaatverdrag [uit 1992 in Rio de Janeiro, red.] ondertekend. Dat waren

45 vagere afspraken, die gingen over inspanningsverplichtingen van de industrielanden als geheel. Nu is het veel specifieker. Het Kyoto-protocol is niet door Amerika afgewezen omdat het

50 een internationaal verdrag was, maar omdat ontwikkelingslanden geen doelstellingen hadden en omdat men bang was dat dit schadelijk was voor de eigen economie.”

Maar ook aan een nieuw verdrag zijn

55 *grote kosten verbonden en de financiële pijn zal nog steeds niet gelijk verdeeld worden?*

“Dat is waar. Maar de klimaatagenda staat niet langer op zichzelf. Een van

60 de belangrijkste recente impulsen voor klimaatbeleid in Europa was, denk ik, dat Rusland de gaskraan naar Oekraïne heeft dichtgedraaid. Daardoor zijn drie

vraagstukken bij elkaar gekomen:
65 zekerheid over de energievoorziening,
concurrentiekracht en klimaat. Dat is
een gemeenschappelijke agenda
geworden.
Landen zullen zeker op de korte termijn
70 kosten maken en het zal tijd kosten om
de imperfecties (tekortkomingen) op de
internationale markt op te heffen. Maar
in India hebben zeker 400 miljoen
mensen geen toegang tot elektriciteit.
75 Wat je niet hebt, kun je ook niet
reduceren.

Ontwikkelingslanden willen daarom
kijken naar emissies per hoofd van de
bevolking en de historische emissies.
80 We hebben klimaatverandering –
dankzij de wetenschap – een jaar of
vijftien geleden ontdekt als serieus
probleem. Maar toen had het Westen al
honderd jaar van industriële ontwikke-
85 ling en vervuiling achter de rug. Wij zijn
rijk geworden terwijl het probleem nog
niet bestond. Dan kunnen we niet tegen
ontwikkelingslanden zeggen: nu moeten
jullie arm blijven om het probleem op te
90 lossen.”

bron: NRC Handelsblad, 14 november 2009

Opgave 3 Een theoretisch model betreffende de productie van sensatie in televisienieuws

Inleiding

Communicatiewetenschappers van de Radboud Universiteit Nijmegen en van de Katholieke Universiteit Leuven presenteren in hun artikel *Op zoek naar verklaringen voor sensatie in het nieuws. Een vergelijking tussen Nederlandse, Vlaamse, Waalse en Franse televisiejournals* (Tijdschrift voor Communicatiewetenschap, 2008) een theoretisch model om verschillen in sensatie in televisienieuws tussen zenders en tussen landen te verklaren. De teksten 4 en 5 uit het bronnenboekje zijn fragmenten (soms wat bewerkt) uit dit artikel. Het theoretisch model is opgenomen als figuur 1 in het bronnenboekje.

Lees tekst 4.

In deze tekst wordt de relevantie van onderzoek naar sensatie in het nieuws aangegeven. Er wordt verondersteld dat sensatie de informatievoorziening aan burgers kan schaden. En "Mocht dat zo zijn, dan wordt het voor deze burgers moeilijker hun rol in het democratisch proces te spelen." (regels 4-5)

- 3p **9** Leg uit welke functies van de media in het proces van politieke besluitvorming van belang zijn voor de vraag of burgers in een democratie hun rol adequaat kunnen vervullen.

Ga uit van drie functies.

"Hoewel sensatie een aantal malen is bestudeerd binnen de context van de dagbladjournalistiek" Zie de regels 7 en 8 van tekst 4.

Naast het onderscheid tussen ochtend- en middag/avondkranten zijn landelijke dagbladen onder te verdelen in twee typen dagbladen die op grond van de mate van het brengen van sensatie van elkaar verschillen.

- 2p **10** **a** Noem deze twee typen dagbladen.
b Geef van elk type dagblad twee kenmerken van hun berichtgeving.

Er is een toename in het gebruik van sensatie aangetoond in Nederland (zie regels 10-11). Twee samenhangende sociaal-culturele ontwikkelingen in het Nederlandse televisielandschap verklaren de toename van sensatie in het televisienieuws. Deze ontwikkelingen zijn ontzuiling en commercialisering.

- 3p **11** Leg uit welke effecten 'ontzuiling' en 'commercialisering' hebben gehad op de toename van sensatie in het televisienieuws. Geef de samenhang weer tussen deze twee ontwikkelingen en betrek in je antwoord de komst van een duaal omroepbestel sinds 1990.

Zie figuur 1 en lees tekst 5.

De onderzoekers hebben de volgende hypothese geformuleerd:

“Televisienieuwsberichten in markten met meer concurrentiedruk (Frankrijk, Nederland) laten meer sensatie zien dan televisienieuwsberichten in markten met minder concurrentiedruk (Vlaanderen, Wallonië).”

- 4p **12** Beschrijf globaal een opzet van een kwantitatief onderzoek om deze hypothese te toetsen.
Geef daarin weer welke vier algemene stappen moeten worden genomen om te kunnen concluderen of de hypothese aanvaard of verworpen moet worden.

Zie de regels 11 tot en met 13 van tekst 5.

Volgens het theoretisch model beïnvloedt de journalistieke cultuur van een land of zender de mate van sensatie in het televisienieuws.

- 2p **13** Noem drie journalistieke normen die een matigend effect kunnen hebben op sensatie in het televisienieuws en zullen leiden tot een meer zakelijke berichtgeving.

Het zendertype – publiek of commercieel – is volgens figuur 1 van invloed op de mate van sensatie in het televisienieuws. Bepaalde uitgangspunten van het Nederlands mediabeleid voor de publieke omroep hebben naar verwachting een remmend effect op de mate van sensatie in het televisienieuws binnen de publieke omroep.

- 2p **14** Leg uit welke twee samenhangende uitgangspunten van het Nederlandse mediabeleid een remmend effect zouden moeten hebben op de mate van sensatie in de nieuwsvoorziening binnen de publieke omroep.

Opgave 3 Een theoretisch model betreffende de productie van sensatie in televisienieuws

tekst 4

Introductie

- Het gebruik van sensatie in het nieuws is een veel bediscussieerd onderwerp onder zowel journalisten als hun critici. Sensationeel nieuws wordt meestal gezien als zorgwekkend, voornamelijk omdat wordt aangenomen dat sensatie de informatievoorziening aan burgers schaadt. Mocht dat zo zijn, dan wordt het voor deze burgers moeilijker hun rol in het democratisch proces te spelen. Dit gegeven maakt het interessant om sensatie in het nieuws te onderzoeken. Hoewel sensatie een aantal malen is bestudeerd binnen de context van de dagbladjournalistiek, gaat de meeste aandacht uit naar de televisiejournalistiek, in het bijzonder het televisienieuws.
- 5
- 10 Daarbij is een toename in het gebruik van sensatie aangetoond in landen als de Verenigde Staten, Zweden, Denemarken en Nederland. Gezien de nog steeds prominente rol van het televisienieuws als informatiebron is deze aandacht niet verwonderlijk. Ook deze studie zal zich richten op sensatie¹⁾ in het televisienieuws.

- noot 1 De onderzoekers beschouwen sensatie als een theoretisch begrip dat kenmerken van nieuwsberichten omvat die de aandacht trekken van het publiek. Die kenmerken hebben betrekking op de inhoud (b.v. berichten met een gewelds- of seksuele lading), de audiovisuele vormgeving (b.v. slow motion, beeldovergangen, gebruik van muziek) en de vertelwijze van het bericht (b.v. persoonlijke elementen toevoegen aan een abstract verhaal).

tekst 5

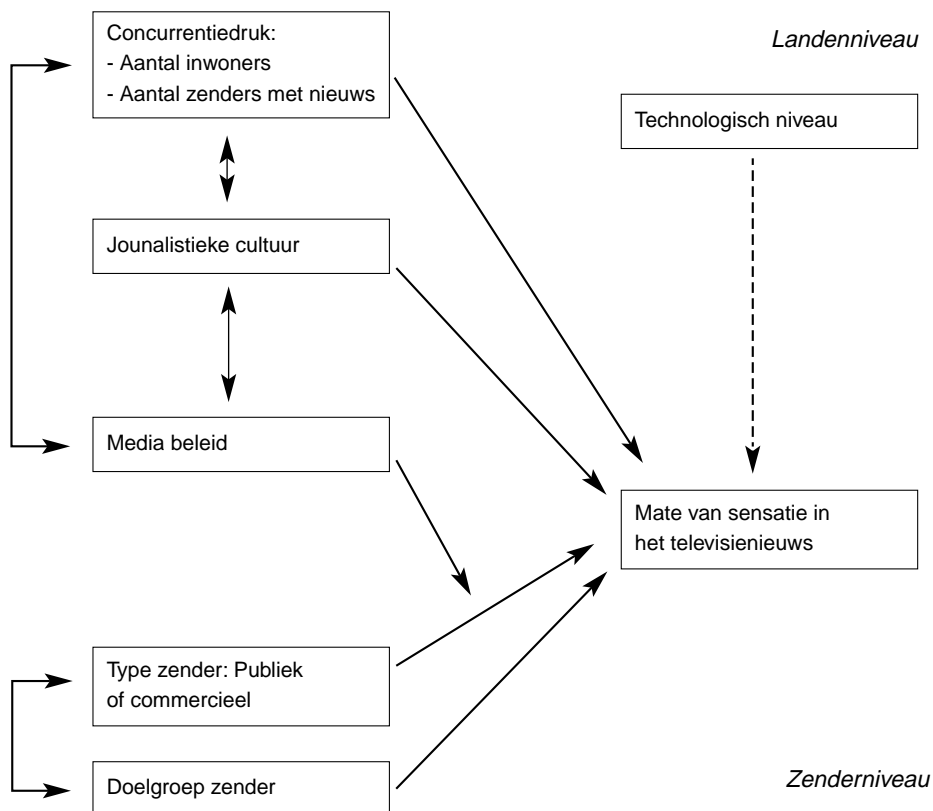
Een theoretisch model van sensatie

- De wetenschappelijke literatuur over de productie van nieuws geeft aanleiding tot het formuleren van verklarende factoren op twee niveaus: het landenniveau en het zenderniveau. (...)
- Op landenniveau is een viertal verklarende factoren te onderscheiden, zoals in
- 5 Figuur 1 te zien is. Een eerste factor op landenniveau is het niveau van de beschikbare *technologie* in een gegeven land op een gegeven moment. (...). In het model is deze factor slechts zijdelings weergegeven. (*met behulp van stippelijntje*)
- De tweede factor op landenniveau is de *mate van concurrentiedruk* op de markt
- 10 voor televisienieuws.
(...)
- De *journalistieke cultuur* is de derde variabele die we op landenniveau onderscheiden. De journalistieke cultuur kan variëren. De balans tussen verslaggeving en redactionele bewerking is hierbij een onderscheidende factor.
(...).

- 15 Het *mediabeleid* is de vierde factor die van belang is. Tot het mediabeleid behoort de regelgeving aangaande sponsoring en reclame, en de financiering van publieke zenders.

figuur 1

Een theoretisch model betreffende de productie van sensationeel nieuws

bron van tekst 4, 5 en figuur 1: Mariska Kleemans, Anna van Cauwenberge, Leen D'Haenens en Paul Hendriks Vettehen (2008). *Op zoek naar verklaringen voor sensatie in het nieuws. Een vergelijking tussen Nederlandse, Vlaamse, Waalse, en Franse televisiejournaals. Tijdschrift voor Communicatiewetenschap, nummer 4.*

In deze studie is een theoretisch model opgesteld ter verklaring voor verschillen in sensatie in televisienieuws tussen aanbieders en tussen landen. Het model is aan een eerste test onderworpen middels een kwantitatieve inhoudsanalyse op nieuwsberichten van publieke en commerciële aanbieders uit Nederland, Vlaanderen, Wallonië en Frankrijk.

Opgave 4 Verklaringen voor daling van de criminaliteit

Inleiding

In 2009 verscheen het rapport *Veelbelovende verklaringen voor de daling van de criminaliteit na 2002* van de Universiteit van Tilburg, Politie Haaglanden en het Centraal Bureau voor de Statistiek. Tekst 6 uit het bronnenboekje komt uit dit rapport.

Maak gebruik van de regels 1 tot en met 111 van tekst 6.

Stel je wilt de daling van criminaliteit na 2002 bestuderen aan de hand van de benaderingswijzen van maatschappijwetenschappen. Ga uit van de **sociaal-economische** benaderingswijze en de **sociaal-culturele** benaderingswijze.

- 2p 15 Formuleer naar aanleiding van *de regels 1 tot en met 111* voor elk van deze benaderingswijzen een onderzoeksvraag over het vraagstuk 'daling van criminaliteit na 2002'.

- a Kies bij de formulering van de onderzoeksvraag vanuit de **sociaal-economische** benaderingswijze voor een **verklarende** vraag.
b Kies bij de formulering van de onderzoeksvraag vanuit de **sociaal-culturele** benaderingswijze voor een **beschrijvende** vraag.

Zie de regels 46 tot en met 52 van tekst 6.

- 2p 16 Welke kanttekeningen zijn te plaatsen wanneer men politiestatistieken gebruikt om een beeld van de ontwikkeling van veelvoorkomende criminaliteit te krijgen? Beschrijf er twee.

De onderzoekers gebruiken als voornaamste bron van gegevens over veelvoorkomende criminaliteit slachtofferenquêtes (de regels 46-48). De slachtofferenquête is een onderzoeksmethode die zoals alle onderzoeksmethodes moet voldoen aan de eisen van betrouwbaarheid, validiteit en generaliseerbaarheid.

- 2p 17 a Wat wordt bedoeld met de eis van validiteit?
b Waar moeten slachtofferenquêtes aan voldoen om valide genoemd te kunnen worden?

Maak gebruik van de regels 64 tot en met 111 van tekst 6.

In het tekstgedeelte worden verschillende maatschappelijke ontwikkelingen genoemd. Volgens de onderzoekers verklaren deze niet allemaal de dalende criminaliteit. Deze ontwikkelingen zouden juist volgens diverse sociologische theorieën moeten leiden tot een toename van de criminaliteit.

Gegeven zijn **drie** sociologische theorieën over oorzaken van criminaliteit:

- de bindingstheorie,
- theorie van de subculturele benadering(en) en
- de gelegenheds- of rationele-keuzetheorie.

- 9p 18 Koppel elke theorie aan één van de in de tekst genoemde maatschappelijke ontwikkelingen.

Leg per theorie uit wat het verband is tussen de genoemde maatschappelijke ontwikkeling en de theorie. Zorg dat essentiële kenmerken van elke theorie in je uitleg worden genoemd.

Lees de regels 112 tot en met 116 van tekst 6.

Het kabinet-Balkenende I (CDA, LPF, VVD) kwam in 2002 met de nota *Naar een veiliger samenleving*. In 2007 kwam het kabinet-Balkenende IV (CDA, PvdA ChristenUnie) met de nota *Veiligheid begint bij voorkomen*. Uit de titel *Veiligheid begint bij voorkomen* kan men afleiden dat het accent in het overheidsbeleid met betrekking tot criminaliteitsbestrijding is verlegd. Van 2002 tot 2007 werden de kabinetten-Balkenende gedomineerd door CDA en VVD.

- 4p **19** Waarop leggen kabinetten met CDA en VVD het accent in het overheidsbeleid ter bestrijding van criminaliteit en waarop een kabinet met PvdA? Licht je antwoord toe vanuit de visie van elk van deze partijen op oorzaken en aanpak van criminaliteit.

Maak gebruik van de regels 112 tot en met 170 van tekst 6.

Een kenmerk van de rechtsstaat is de scheiding van machten, de zogeheten 'trias politica'. In de regels 112-170 zijn actoren van één van de drie machten te herkennen.

- 4p **20** **a** Welke macht is dit?
b Noem van deze macht **drie** actoren die betrokken zijn bij het veiligheidsbeleid. Vermeld de taken of bevoegdheden van deze actoren. Maak gebruik of verwijst naar zinsneden uit tekst 6.

De rechterlijke macht is zowel onafhankelijk van het politieke bestuur als onpartijdig.

- 2p **21** Leg uit dat elk van deze voorwaarden belangrijk is in een rechtsstaat.

Het aspect 'veiligheid' heeft in overheidsbeleid en in de criminologie steeds meer gewicht gekregen. In dit kader wordt gesproken over de veiligheidsparadox.

- 2p **22** Wat wordt bedoeld met de veiligheidsparadox?

Maak gebruik van de regels 112 tot en met 170 van tekst 6.

De Klassieke School en de Moderne Richting zijn denkrichtingen die vaak tegenover elkaar worden geplaatst als het gaat om de vraag op welk mensbeeld het strafrechtstelsel moet worden gebaseerd.

- 4p **23** Leg uit – met behulp van een voorbeeld uit de tekst – dat in het Veiligheidsprogramma zowel uitgangspunten van de Klassieke School als die van de Moderne Richting zijn te herkennen. Betrek de uitgangspunten van beide denkrichtingen in je uitleg.

In een brochure die naar aanleiding van de nota *Veiligheid begint bij voorkomen* verscheen, stond onderstaande passage:

“De brede, integrale aanpak die met *Veiligheid begint bij voorkomen* wordt beoogd, spreekt duidelijk uit de betrokkenheid van meerdere departementen bij het project. De ministeries van Justitie, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Jeugd en Gezin, Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en Wonen, Wijken en Integratie leveren allemaal hun bijdrage aan de ontwikkeling van beleid en wetgeving, gericht op het voorkomen en aanpakken van criminaliteit en overlast.”

De brede, integrale aanpak van onveiligheid in de samenleving is tevens een antwoord op een knelpunt in het overheidsbestuur: het functioneren van de overheidsbureaucratie.

- 2p **24** Leg uit welk knelpunt in de overheidsbureaucratie wordt bedoeld en welke oplossing de genoemde ‘brede, integrale aanpak’ van onveiligheid daarvoor biedt.

Opgave 4 Verklaringen voor daling van de criminaliteit

tekst 6

Geluk of wijsheid

In New York ging strenger en gericht optreden van de politie onder burgemeester Giuliani en korpschef Bratton in de jaren negentig gepaard met een spectaculaire daling van de criminaliteit. In Nederland gaat het Veiligheidsprogramma van premier Balkenende en oud-minister van Binnenlandse Zaken Remkes tien jaar later gepaard met een minstens zo indrukwekkende daling van de criminaliteit. (...) Is de sterke daling in de criminaliteit na 2002 toe te schrijven aan gericht politietoezicht, opsluiten van verslaafde veelplegers en andere maatregelen die onderdeel zijn van het Veiligheidsprogramma of heeft Nederland gewoon geluk gehad?

De vraag naar de oorzaken van de daling in de criminaliteit is nu extra actueel omdat het er om gaat hangen of de ambitieuze doelstelling van het kabinet – 25 procent minder criminaliteit en overlast in het publieke domein in 2010 vergeleken met 2002 – gehaald gaat worden. Er zijn duidelijke tekenen dat de daling in de criminaliteit is afgevlakt. Voor veel delicten is in 2008 geen verdere daling te zien. Politie-statistieken laten enkele stijgingen zien, bijvoorbeeld voor fietsdiefstal. Bovendien is het economisch klimaat omgeslagen van gunstig naar buitengewoon ongunstig – wat waarschijnlijk repercussies heeft voor het aantal diefstallen. Voor zowel beleidsmakers als uitvoerders is de grote vraag hoe de daling is vast te houden. (...) (blz. 5)

We nemen een aantal veelgenoemde verklaringen en analyseren aan de hand van de internationale literatuur in

welke mate deze factoren afzonderlijk een effect kunnen hebben gehad op de ontwikkeling van de criminaliteit. (...) (bladzijde 6)

Als bron van gegevens over veelvoorkomende criminaliteit gebruiken we hoofdzakelijk slachtofferenquêtes. De slachtofferenquêtes geven een betrouwbaarder beeld van de ontwikkeling van de criminaliteit dan de politie-statistieken. (bladzijde 9)

Conclusies

We vatten de recente trends in de veelvoorkomende criminaliteit in vier punten samen: (*hier worden alleen de eerste twee punten genoemd*)

(1) De midden jaren negentig ingezette daling in diefstal versnelde na 2002 en vlakke af rond 2007; trends in verschillende diefstaldelicten kennen sterke overeenkomsten. (...)

(2) Geweld en vandalisme kennen na 2003 een eenmalig forse daling. (...)

Verklaringen gebaseerd op maatschappelijke ontwikkelingen

Weinig maatschappelijke ontwikkelingen wijzen op een criminaliteitsdaling. De inkomensongelijkheid is niet verkleind, verbetering van de positie van tweede generatie allochtonen verloopt moeizaam, terwijl het aandeel van deze groep in de totale bevolking stijgt, voortijdige schoolverlating zonder startkwalificatie blijft een groot probleem, ontbinding van relaties neemt toe, het aantal kinderen dat onder toezicht wordt gesteld stijgt, de mate waarin beide partners werken en daardoor van huis zijn stijgt. De tweede helft van de jaren negentig kende een aantal voor de ontwikkeling

- 80 van de criminaliteit gunstige omstandigheden: het aantal jongeren nam af, de werkloosheid daalde sterk terwijl de arbeidsparticipatie van mannen steeg en het aantal heroïneverslaafden begon te dalen. Van de laatste twee factoren is bekend dat zij vooral een drukkend effect hebben op diefstal en niet op geweld – precies wat in de jaren negentig is te zien. Na de eeuwwisseling werkt van deze drie gunstige factoren alleen de daling van het aantal heroïneverslaafden door. Voor het verklaren van de doorgaande daling in de vermogenscriminaliteit na 2002 is dit dus de enige bekende kandidaat. In reactie op groeiende (angst voor) criminaliteit kunnen burgers beschermingsmaatregelen nemen. Zo kan een goed slot de kans op succes van een poging tot diefstal verkleinen of in ieder geval de kosten ervan verhogen. De sterke overeenkomst in trends in verschillende vormen van diefstal maakt het minder waarschijnlijk dat toegenomen private preventie de brede ontwikkeling in de vermogenscriminaliteit kan verklaren. Dadergerelateerde ontwikkelingen vormen een meer waarschijnlijke verklaring voor overeenkomstige trends in delicten.
- Het Veiligheidsprogramma**
Het veiligheidsbeleid in de jaren sinds 2002 is vervat in het Veiligheidsprogramma ‘Naar een veiliger samenleving’, dat in 2007 is voortgezet met de nota ‘Veiligheid begint bij voorkomen’. De ingezette beleidsstrategie kent in totaal 161 individuele maatregelen. Enkele van de belangrijkste maatregelen zijn te groeperen in drie kernpunten:
- 1) *Strenger en gericht politieoptreden*
Toezicht van de politie moet sterker gericht zijn op plaatsen en tijdstippen met een verhoogd risico op criminaliteit, geweld en overlast (hot spots policing). Dit zijn plaatsen als stations, uitgaansgebieden, winkelcentra en onveilige pleinen en straten. In deze gebieden zijn vaak veel (verslaafde) veelplegers en risicjongeren actief. Het toezicht richt zich dus vooral op deze zogenoemde stelselmatige daders. Bij het aanpakken van daders werkt de politie samen met andere lokale partijen, zoals de gemeente en scholen.
- 2) *Intensivering van opsporing, vervolging en sanctionering*
De politie moet minder zaken met een opsporingsindicatie laten liggen. In de periode 2002-2006 moest het jaarlijkse aantal naar het Openbaar Ministerie doorgestuurde verdachten met 40.000 omhoog. Een betere doorstroom in de justitiële keten moet er voor zorgen dat de twee aandachtsgroepen, veelplegers en criminele jongeren, vroegtijdiger, sneller en zekerder bestraft worden. Jongeren moeten sneller een aantal dagen vastzitten, hun eigendommen worden eerder verbeurd verklaard. Om de werkdruk van de rechterlijke macht niet verder te verhogen moet het OM meer zaken zelf afdoen. De detentiecapaciteit gaat omhoog, onder meer door het delen van cellen en een soberder gevangenisregime.
- 3) *Langer opsluiten van (verslaafde) veelplegers*
Het veiligheidsprogramma koppelt voor veelplegers een hogere pakkans aan langere detentie (maximaal twee jaar; meer precies gaat het om een half jaar detentie en anderhalf jaar gerichte hulp en zorg). Door veelplegers voortaan niet uitsluitend te berechten voor het afzonderlijke delict, maar hun gehele criminele verleden in de berechting te laten meewegen, is deze groep langduriger van straat te halen.

Opgave 5 Onderzoek naar de relatie muziekvideo's en opvattingen over seksuele relaties onder jongeren

Inleiding

Deze opgave heeft betrekking op een artikel uit het *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, jaargang 36, nr. 4, 2008. In dat artikel wordt ingegaan op de vaak gevreesde samenhang tussen het kijken naar stereotiep seksueel getinte muziekvideo's en de opvattingen van jongeren over seksualiteit. Verschillende fragmenten uit dit artikel staan in tekst 7 van het bronnenboekje.

Lees de regels 1 tot en met 20 van tekst 7.

- 3p **25** a Leg uit welke maatschappelijke functie van de media te herkennen is in het tekstgedeelte.
- b Leg uit welke twee andere maatschappelijke functies van de media muziekvideo's kunnen vervullen.

- 2p **26** In een samenleving treft men een dominante cultuur aan en diverse subculturen. Zijn muziekprogramma's van rappers, hiphop- en r&b-artiesten te beschouwen als uitingen van de dominante cultuur of een subcultuur? Leg je antwoord uit aan de hand van verschillen tussen de dominante cultuur en een subcultuur.

- In de regels 21-24 van tekst 7 staat dat opvattingen over seksualiteit beïnvloed zouden kunnen worden door het kijken naar videoclips. In de regels 25-27 staat dat het ook denkbaar is dat die beïnvloeding niet plaats vindt. Er zijn verschillende theorieën over de invloed en effecten van media.
- 2p **27** Leg uit dat de theorie van de selectieve perceptie de beide zienswijzen in de regels 21-27 kan verklaren.

- Een andere theorie over de invloed en de effecten van media is de 'uses and gratifications'-benadering.
- 2p **28** Op welke manier kan de 'uses and gratifications'-benadering de invloed en het effect van muziekvideo's verklaren?

Maak gebruik van de regels 28 tot en met 70 van tekst 7.

- De onderzoekers onderscheiden in dit tekstfragment verschillende groepen relevante variabelen.
- 1p **29** Noem een afhankelijke variabele en een onafhankelijke variabele uit het tekstfragment.
- 1p **30** Geef van een onafhankelijke variabele uit het tekstfragment een operationalisering.

Maak gebruik van de regels 71 tot en met 102.

- Het is de vraag of de onderzoekers op grond van de gegevens in regels 71 - 94 tot een generaliserende conclusie kunnen komen.
- 2p **31** Welke kanttekening kan je maken bij de generaliseerbaarheid van de conclusie? Leg je antwoord uit.

naar: Ben Vollaard, Peter Versteegh en Jan van den Brakel (2009).
Veelbelovende verklaringen voor de daling van de criminaliteit na 2002.
Universiteit van Tilburg, Centraal Bureau voor de Statistiek, Politie Haaglanden.

Opgave 5 Onderzoek naar de relatie muziekvideo's en opvattingen over seksuele relaties onder jongeren

tekst 7

Muziekvideo's en opvattingen over seksuele relaties. Een enquête onder jongeren

Inleiding

Televisie bevat talrijke beelden van seksuele relaties en omdat televisie een belangrijke rol speelt in het leven van jongeren, wordt wel aangenomen dat televisie ook een functie vervult als opvoeder op dit terrein. Het is dan ook niet verwonderlijk dat met enige regelmaat zorg wordt uitgesproken over de rol die televisie en andere media spelen in de beeldvorming bij jongeren over seksuele relaties. De vrees bestaat dat jongeren een vertekend beeld van seksuele relaties krijgen (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2007). Die zorg wordt met name geuit ten aanzien van televisiegenres waarin een duidelijk stereotiep beeld van seksuele relaties zichtbaar is, zoals muziekvideo's van rappers, hiphop- en r&b-artiesten. (...)

Aan de ene kant lijkt het aannemelijk dat dit onder jongeren populaire genre een rol kan spelen in de vorming van de opvattingen over seks. (...)

Anderzijds is het denkbaar dat er niet of nauwelijks invloed uitgaat van video-clips, (...).

In het hieronder gepresenteerde onderzoek proberen we meer inzicht te krijgen in de relatie tussen het kijken naar muziekvideo's en diverse typen opvattingen over seksuele relaties. Het onderzoek onderscheidt zich van

voorgaande studies omdat er meer relevante variabelen tegelijkertijd worden onderzocht en omdat de operationalisering expliciet zijn toegespitst op muziekvideo's.

De eerste groep relevante variabelen zijn de opvattingen over seksuele relaties die in voorgaand inhoudsanalytisch onderzoek naar muziekvideo's naar voren komen (Ward, 1995). Deze zijn in te delen in twee typen: (a) opvattingen over de seksuele rollen van mannen en vrouwen – mannen zijn de baas in seksuele relaties en vrouwen gedragen zich als lustobjecten en (b) opvattingen over de vrijblijvendheid van seksuele relaties in het algemeen – seks zou een recreatief tijdverdrijf zijn zonder consequenties.

Een tweede groep relevante variabelen heeft betrekking op de blootstelling aan muziekvideo's. In de studie van Strouse et al. (1994), die werd uitgevoerd onder 458 jongeren van 11-16 jaar, bleek het praten met vrienden over MTV evenals het kijken naar deze clips positief samen te hangen met de acceptatie van ongewenste intimiteiten. De redenering waarom het praten over clips zou samenhangen met seksuele opvattingen is analoog aan de redenering waarom kijktijd van invloed zou zijn. Naarmate men er meer over praat en

meer kijkt is het aannemelijker dat de clips een grotere rol spelen bij het vormen en in stand houden van opvattingen.

70

Methode

Respondenten en procedure

De variabelen werden geoperationaliseerd in een schriftelijke vragenlijst die werd afgenomen bij 384 leerlingen (61% vrouwen) tussen de 13 en 18 jaar (M = 15,7) op een viertal scholen. Van de respondenten gaf 42% aan dat zij zich tot een andere bevolkingsgroep dan de Nederlandse rekenden (Marokkaans 12%, Turks 12%, Surinaams 7%, Antilliaans 3%, overige 8%).

80

De respondenten zijn afkomstig uit drie leerjaren van vier opleidingstypen, te weten VMBO, HAVO, VWO en MBO. VWO en HAVO zijn algemeen vormen-

85 de opleidingen die voorbereiden op het hoger onderwijs; VMBO en MBO zijn beroepsopleidingen. (...). Voor dit onderzoek zijn de respondenten ingedeeld in twee opleidingsniveaus (VMBO/MBO, n = 205, versus HAVO/VWO, n = 179). De vragenlijsten zijn schriftelijk afgenomen in schoolklassen in aanwezigheid van een docent.

90

Conclusie

95 Onder jongeren van 13 tot 18 jaar hangen de kijktijd naar en het praten over rap- en hiphopvideoclips enerzijds, positief samen met het onderschrijven van de traditionele ideeën dat mannen seksuele relaties domineren en dat vrouwen zich gedragen als lustobjecten anderzijds.

100

naar: Hans Beentjes, Ruben Konig en Daphne Krzeszewski (2008). Tijdschrift voor Communicatiewetenschap, nummer 4.